

Komócsin Zoltán útja

Alkotó ereje teljében, pályájának csúcán, a magyar és a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom kiemelkedő egyéniségeként távozott el közülünk. Az életműve előtti tisztelgés a fájdalom érzését váltja ki mindannyiunkból, hiszen mennyi végezni valója lett volna még népünk, szocialista hazánk értékeinek gyarapításában, a nemzetközi kommunista és munkásmozgalomban. A szűkebb pátria emlékezése azonban fölemelő is. Alakját, életútját felidézve, most arra gondolunk, hogy innen indult, itt élt, ide járt mindig haza, itt volt otthon.

A felszabadulást megelőző napokban, 1944 őszén Hódmezővásárhelyről tért vissza, az akkor még itt húzódo frontvonalon át Szegedre, hogy mielőbb részt vehessen az új élet megteremtésében, amelyre szinte már gyerekkorától, tizenöt évesen készülődött. Ez az alföldi táj, a viharsarki nép és mindenekelőtt a munkásság volt az, mely útjára indította, s amely életében végig erőt, megújulást adott számára a nehéz, fárasztó küzdelmekben. Ez a megye saját fiának vallja, s Komócsin Zoltán legbensőbb érzéseiben, élete utolsó napjáig ide kötődött. Most ez a közösség örökbe fogadja emlékét. Nevét kiteszik az iskola homlokzatára beleírják a végzősök bizonyítványába; ily módon is emlékeznek egy tartalmas életpályát megjáró politikusra, aki a munkások soraiból indult, s eljutott az osztályküzdelmek első vonalába, és élete végéig megmaradt munkásembernek.

A politikus tevékenysége életének múltával gyakran merül feledésbe. A jeles egyéniségek viszont egy nép történetében, s egy eszme szolgálatában emlékezeteset, maradandót alkotnak. Komócsin Zoltán kiemelkedő egyéniség volt. Azért válhatott azzá, mert a magyar munkásosztály harcába olyan történelmi sorsfordulón kapcsolódott be, amikor az a régi uralkodó osztályt félrelökve, egy új társadalmi rend megteremtéséhez kezdett. Ebben az új rendben a dolgozók tizezrei előtt megnyílt a politikai és társadalmi élet küzdőtere. Képességük, képzettségük szerint és szintjén bekapcsolódtak a leghaladóbb eszme — a marxizmus—leninizmus — harcosaként a legszervezettebb társadalmi erő, a munkásosztály politikai, közéleti tevékenységébe. Ezek a történelmi napok tárták szélesre a kaput Komócsin Zoltán előtt is.

A lehetőség és a szándék önmagában természetesen kevés lett volna. Komócsin Zoltán erős akarattal, módszeresen készült arra a hivatásra, amellyel a forradalmi munkásosztály küzdelmét szolgálhatja. A szegedi munkásotthonban eltöltött idő — a harmincas évek végétől — a tudás gyarapításának, a tapasztalatgyűjtésnek a kora volt. Nemcsak a szocialista, kommunista eszmékkel való ismerkedésre gondolok, ennél sokkal többről beszélhetünk. A szervezett munkásság körében élt, dolgozott, olyan közösségben, amelyben mindannyian értik és érzik az egymásra utaltságot és az egymás iránti felelősséget is. Az osztályharc gyakorlati iskolája, a legális és az illegális munka összekapcsolása nagy feyelmet, felkészültséget kívánt. A munkásmozgalomban részt vevőknek akkor is erénye volt a széles körű műveltség megszerzésének igénye. Komócsin Zoltán sokat tanult; a természettudomány, a társadalomban uralkodó törvényszerűségek, a művészetek megismerése és megértése egyaránt foglalkoztatta.

Ezt az iskolát járta, gyerekkorától a fölszabadulásig. Az alig huszonegy esztendőskommunistát tette kész politikusként érte az úri Magyarország összeomlása. De ez a tudatos fölkészülés sem magyarázza magásra ívelő életpályáját. Ebben még két tényező jutott szerephez: hite a szocializmus megvalósíthatóságában, és kitűnő személyes adottságai, egyéni képességei. Hitte és utolsó pillanatáig vallotta, hogy a

szocializmus életképessége a tömegek erejében van, hogy a munkásság, mint hatalmi tényező, képes kifejezni a nép érdekeit, nagy céljait.

Olyan adottságai, képességei voltak, amelyek a kommunista politikusként szinte tanítható jellemzői. Saját életével példázta azt a lenini igazságot, hogy a kommunista eszme meggyőződéses harcosa szolgálatot teljesít: osztályát, s az egész népet szolgálja. E felfogás szerint élt és dolgozott.

Ebből a kommunista magatartásból eredt nyíltsága, kétirányú érdeklődéssel: őszintén és közérthetően megmondani, hogy mit akarunk, mit, miért határoztunk el, és világos fejjel megítélni, hogyan gondolkodnak, mit mondanak az emberek. Egész életét ebben a felfogásban élte le, függetlenül társadalmi rangjától, pártfunkciójától. Többre becsülte a személyes kapcsolatokat, mint a legjobban megírt jelentést. Órákig hallgatta munkások, parasztek véleményét, és leintette a körülötte türelmetlenkedőket, ha azok az órájukat nézegették.

Mindig szót értett az emberekkel. Amikor a legbonyolultabb nemzetközi kérdésekkel foglalkozott, mint a párt Központi Bizottságának külügyi titkára, szabad idejében rendszeresen találkozott munkásokkal, paraszttal, értelmiségiekkel, és hallgatta a véleményüket. Mentessé volt hatalmi és intellektuális gögtől, partnere volt a Tudományos Akadémia tagja éppúgy, mint a két osztályt járt tanyai parasztasszony.

A tömegek véleményére érzékenyen figyelő kommunista politikus volt akkor is, amikor az MDP Központi Vezetőségében az agitációval és a propagandával foglalkozott, nem „kozmetizálta” az akkori — okkal rossz — tömeghangulatot. Azt továbbította a politikai irányító szervezetnek, ami a tömegek valóságos hangulata, véleménye volt, s ezen a figyelmeztetések ellenére sem változtatott. Vallotta és képviselte, hogy a szocializmus a dolgozó milliók számára épül, s ha ők nem érzik jól magukat benne, akkor a politika a hibás.

Nem passzívan szemlélődő, hanem a körülményeket tudatosan formáló ember volt. Elvi kérdésekben soha nem lehetett őt megingatni. Órákig vitatkozott, ha úgy érezte: nem értik a politikai szándékot, a valós indokot. Határozottan, felkészülten támadta a hamis, antimarxista, a politikánkkal szemben álló nézeteket.

A propagandamunka, a közéleti megnyilatkozás igazi életeleme volt. Olyan hittel, szuggesztív erővel beszélt, írt, vitatkozott, hogy szinte mindenkit megragadott szenvedélyes belső meggyőződése, tiszta, világos érvelése. E rendkívüli képességét különösen az 1945 és 1948 közti időben, s az 1957—60-as években fejtette ki, széleskörűen és nagyhatásúan.

1945—1948 között javarészt Szegeden dolgozott. Az élet megindulásáért, a demokratikus átalakulásért, az új viszonyok és célok megértéséért hallatlanul nagy munkát végzett.

Nappalt és éjszakát egybefogott, fáradhatatlanul járta az üzemeket, községeket, pártszervezeteket. Tudta és hangoztatta, hogy a kommunisták által meghirdetett magyar újjászületés az egész ország, minden becsületes törekvésű ember javát szolgálja, s ezt a párt vezetésével, a dolgozó nép összefogásával lehet elérni. Tudta és hirdette, hogy a párt csak a tömegek megnyerése útján lehet igazán nagy és erős, mert csakis velük együtt harcolható ki az új rend.

Buzdított, lelkesített, cikkeket írt másod-harmadnaponként az akkoriban megjelent lapokba, a Munka című szakszervezeti újságba, majd a Délmagyarországba. Oszlatta a kétséget, bátorított, optimizmust és mély elvi szilárdságot sugárzott minden írása. „Csüggedés nélkül” — ezt viselte egyik cikkének címe. Ebben egyebek között így írt: „Textilgyárakban összeaszalódott szövőnők, üzemekben a gépek mellett csont-bőrré fogyott férfiak egyet gondolnak, egyben reménykednek: vége lesz, megérjük a jobb napokat, ha mégúgy megtapos is a következő hét bennünket. Tudjuk, nem volt hiába a verejték, a fohász. Kutyanehez napok. Csüggedés nem tud erőt venni rajtuk, biztosan számítnak a föld népére, paraszt testvéreinkre, mint ahogy ők is számítanak miránk, munkánkra.”

Nem alaptalan lelkesítés volt ez, mert a párt következetes, elvi politikát folytatott, programot adott, amire lehetett építeni. E politika formálásának ő maga is

részese volt, s bátran, szigorú elvi következetességgel képviselte mindenütt. Összefogásra, széles népi-nemzeti egységre mozgósított, és szembezállt a régi rend visszaállítására spekuláló minden reakciós törekvéssel. „Sokszor elmondottuk már — írta egy 1946 elejti cikkében —, hogy veszedelmes játéknak tartjuk a demokratikus pártokba bejutott régi reakciós elemek kacérkodását a megbukott fasiszta gengszterpolitikával... A bukott nagybirtokosokkal és a fasiszta csőcselékkel cimborálóknak tudomásul kell venniük, hogy a demokrácia türelmének is van határa. Jó lesz, ha azt is megjegyzik maguknak, hogy a milliós demokratikus tömegek ma már nem védekeznek a régi világot visszaállító kísérletek ellen, hanem támadásban vannak. Támadásban és teljes harci egységben...”

Világos, egyenes beszéd volt ez. Szókimondásáért, elvi szilárdságáért nemcsak elvtársai, hanem ellenfelei is tisztelték. Nyílt elvisége két nagy emberi, kommunista erénnyel ötvöződött: a legtisztább becsületességgel, s az emberszeretettel. Nem is gondolkodhat és érezhet másként az, aki az emberiség, a dolgozók szolgálatát állította élete középpontjába, aki a leghumanistább eszme, a szocializmus, a kommunizmus megvalósításáért küzd és dolgozik.

Az ellenforradalom leverése után a párt eszmei-politikai egységének védelmében, a Kádár János vezette ideiglenes Központi Bizottság elvi-politikai vonalát képviselve harcolt, agitált, küzdött, vitatkozott éppúgy, mint tette a felszabadulást követő első években. Főként a fiatalok körében, az új ifjúsági tömegszervezet, a KISZ zászlóbontásának időszakában végzett kiemelkedő tevékenységet. Itt sem kereste, itt sem kereste az olcsó népszerűséget, hanem nyíltan, őszintén, elvűen beszélt, s megintcsak — akár 1945-ben — ezzel nyerte meg a fiatalokat. Járt az országot, s kiváló szónoki képességével pártaktívákön, gyűléseken lépett föl, vitatkozott, tisztázta az ellenforradalom okait, fölvezolta az MSZMP politikája alapján hazánk fejlődésének egyetlen valóságos lehetőségét, a szocializmus építésének útját. A fiataloknak a szocialista hazafiságról, a marxizmus—leninizmusról, az internacionalizmusról beszélt. Nem áztatott még akkor sem, ha egyes esetekben talán pillanatnyilag, taktikai szempontból célravezetőbb lett volna. Ő messzebb nézett, s ingatag félsikerekkel szemben biztos talajra kívánt építeni. Ezért is beszélt így a KISZ zászlóbontó gyűlésén, 1957. március 21-én: „Az elmúlt hónapokban szokásossá vált, hogy különböző szervek és szervezetek, köztük ifjúsági szervezetek is azzal kezdték: a párttól független szervezet vagyunk. Mi azzal kezdjük: nem vagyunk függetlenek a párttól, a párt tömegszervezete vagyunk.” S ezt a legteljesebb mértékben kiegészítette a KISZ 1957. októberi országos értekezletén kifejezésre juttatott összefoglaló gondolata: „Kádár János elvtárs észrevétele és az összes elhangzott felszólalás alapján úgy látjuk, hogy a jelszót a következőképpen helyes megfogalmaznunk: Együtt az ifjúság tömegeivel a szocialista Magyarországért.”

Tudjuk, hogy ez a jelszó mély tartalommal telítődött, s ebben kiemelkedő szerepe volt Komócsin Zoltánnak, nagyszerű egyéniségének.

Az ideológiai, a politikai, a szellemi konszolidáció megteremtésében nemcsak az ifjúság soraira, hanem az egész magyar közéletre rendkívül nagy hatással volt ezekben az időkben. S később ugyanezzel a lendülettel és felkészültséggel segítette a mezőgazdaság átszervezését. Különösen sokat járt Csongrád megyében, a vásárhelyi, a szegedi tanyavilágban, s ha kellett, beszélt tíz embernek éppúgy, mint ezres tömeggyűlésen, de akár fél éjszakát is eltöltött egyetlen emberrel, ha őszinte kételeyeit látta. Tudta, hogy a parasztság életének talán legnagyobb döntése előtt áll, s tudta, hogy ez a döntés nem könnyű. De azzal is tisztában volt, hogy a szocialista nagyüzemi mezőgazdaság vállalása az egyes parasztember érdekét éppúgy szolgálja, mint a legnagyobb közösségét, az országét. Ezért járt köztük, s e megyének, Csongrádnak talán nincs is egyetlen községe sem, ahol azokban a hetekben, hónapokban ne fordult volna meg. Mély humánusát megéreztek azok is, akik az eldugott tanyákon vagy a falusi otthonokban beszélgető partnereivé váltak. Meggyőzően, türelemmel és messzelátóan szólt. Úgy, amint még egy korábbi cikkében intette agitátor társait: „A termelőszövetkezeti fejlesztés harcosainak nagy türelemre és kitartásra

van szükségük, megértést kell tanúsítaniok. Nemcsak ésszel kell felfogni, megérteni a már meggyőzött, de mégis tépelődő egyénileg gazdálkodó paraszt problémáját, hanem át is kell érezni azt. Át kell éreznünk nagyon mélyen, hogy tudatukban most az új vívja nagy csatáját a régivel. Aki baráti, meggyőző szóval a termelősövetkezetbe hívja a dolgozó parasztságot, segítséget nyújt, hogy ez a tépelődés rövidüljön, véget érjen...”

Sokan szeretik Komócsin Zoltánt néptribunnak is nevezni. Valóban volt valami az egyéniségében, ami erre emlékeztetett, s nem is elsősorban azért, mert jó szónok, mondhatni a szónoklatnak, az előadásnak mestere volt. Sokkalta inkább ennek a fogalomnak a kiteljesedett értelmében, amely a nép érdekeinek védelmezőjét, harcosát jelenti. Mert ez volt ő, bármilyen közegben is mozgott. Főlkészültsége, emberismerete egyaránt alkalmassá tette, hogy mindenütt kapcsolatot találjon hallgatóival. Rendkívül finom megérzéssel és a problémák iránt mindig nyitottan képviselte a párt politikáját. Figyelemmel, türelemmel kísérte, segítette életre a gondolatokat a magukat nehezebben kifejező emberek körében, s a legzárkózottabbakat is megnyilatkozásra bírta.

E tulajdonságainak nagy hasznát vette újságírói, pontosabban publicisztikai munkáiban is. Első cikkei — mint már említettem — e tájon láttak napvilágot, s a tollhoz mindig hűséges maradt, nemcsak amikor a Népszabadság főszerkesztői székében ült, hanem egész élete folyamán. Publicisztikája (amelynek összegyűjtése, rendszerezése egyre sürgetőbb feladat) ugyanazt az elvhűséget, tiszta, következetes gondolatvilágot tükrözi, mint a beszédei. S ugyanazok voltak e cikkek gyökerei is: az életközelség, az emberek gondolkodásának, örömeinek és gondjainak közvetlen ismerete.

Komócsin Zoltánt ismerte, becsülte és tisztelte a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom is, amelynek ugyancsak kiemelkedő harcosa volt. Több mint egy évtizeden át a párt Központi Bizottságának külügyi titkáráként, a Politikai Bizottság tagjaként foglalkozott nemzetközi kérdésekkel. Sokat fáradozott, munkálkodott a nemzetközi munkásmozgalom eszmei, politikai egységén. Azért volt internacionalista, azért járta fáradhatatlanul a testvérországokat, tanácskozott és tárgyalt, mert meggyőződéssel vallotta: a munkásosztály csak akkor lehet erős, ha összefog osztálytestvéreivel.

A nemzetközi munkásmozgalomban ezt a gondolatot képviselte, és meg is találta a közös hangot, a közös nyelvet. Mindenütt abból indult ki, hogy internacionalistának lenni, a marxista—leninista politikát képviselni egy nyelven beszélést jelent az egész világon. Még akkor is, ha átmenetileg nem mindenütt érték vagy beszélők egyformán ezt a nyelvet. Történelmi hatásúnak mondhatjuk azt a szerepet, amelyet a kommunista és munkáspártok 1969. évi nagy tanácskozásának előkészítésében betöltött. Egyénisége, magatartása itt is rokonszenvet ébresztett. Ugyanaz a nagy, felfokozott szenvedélyesség fűtötte bárhol is járt, tárgyalt a világban, mint itthon, amikor gyűléseken vagy kisebb-nagyobb körben beszélt. Nem alkudott meg elvi kérdésekben, de azt is tudta, hogy adott esetben rugalmasságra, türelemre van szükség. „Megegyezni, előbbre jutni, a közös célt helyesen szolgálni csakis úgy lehet — mondotta az 1968. évi budapesti konzultatív tanácskozáson —, ha egymás javaslatait gondosan, figyelmesen tanulmányozzuk; ha kölcsönösen megvan bennünk az akarat, hogy továbblépjünk.” Ezt tartotta mindig szem előtt, de éppen e lehetőséggel élve állt ki mindenkor, bármilyen körülmények között a saját meggyőződéséért. A vitás kérdésekben arra törekedett, hogy a nemzetközi kommunista és munkásmozgalomban a marxizmus—leninizmus igazságait juttassa érvényre.

Komócsin Zoltánt világszerte megbecsülték, tisztelték, és nagyra értékelték a kommunisták. Halálakor a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának részvéttávirata így fogalmazott: „Mi úgy ismertük Komócsin Zoltánt, mint állhatalos marxista—leninistát, a magyarországi szocializmus következetes és elvhű harcosát, lelkes internacionalistát, jó bajtársat a nemzetközi kommunista és munkásmozgalomban kifejtett közös tevékenységben, a Szovjetunió őszinte barátját.” Tudta

és vallotta, hogy a Szovjetunióhoz való viszony az internacionalizmus próbaköve. „A szocializmus teljes fölépítésének legfontosabb külső feltételét a Szovjetunióhoz fűződő barátságunk biztosítja — jelentette ki 1969-ben rádió- és televízióbeszédében felszabadulásunk évfordulóján. Ezért tekintjük bel- és külpolitikánk sarkpontjának az országaink, pártjaink, kormányaink, népeink között kialakult őszinte, testvéri kapcsolatok állandó továbbfejlesztését.” Ezt a meggyőződését képviselte — pártunk külpolitikájának szellemében — mindig, mindenütt.

Egy tragikusan korán végetért, mégis rendkívül gazdag, nagyívű életpálya néhány állomását, jellemzőjét szándékoztam fölillantani itt. Számomra — akinek több évtizeden át alkalma volt dolgozni vele — nem könnyű feladat e megemlékezés. Olyan kortársról kell szólni, aki ha élne, még most is javakorabeli férfi volna, alkátát, tetterős, tevékeny egyéniségét ismerve még azt is mondhatnánk, hogy fiatal-ember. Mégis — immár — nélkülözzük őt, szavait, írásait. Ám gondolatai, cselekedetei néhány év távlatából is időszerűen szólnak hozzánk, s kiemelkedő tulajdonságai máris méltán állítják példaképpé személyiségét.

Komócsin Zoltán jogosan lehet példaképe a felnövekvő nemzedéknek. A ma ifjúsága elhűsége, nép iránti felelőssége, igaz hazaszeretetet, cselekvő internacionalizmust tanulhat tőle közös ügyünk, a társadalmi haladás és a béke szolgálatában. Megtanulhatja, hogy a hatalom a mi rendszerünkben a köz érdekében lép fel, a dolgozó népért van. Követésre méltó az is, ahogyan minden becsületes honpolgárt, dolgozó embert megnyerni, meggyőzni, felsorakoztatni kívánt a közös boldogulásért. Így fonódtak össze személyes tulajdonságai pártunk lenini normáival, munkastílusával.

Ezt szolgálta töretlenül, s ennek adott hangot élete utolsó szakaszáig. Van valami jelképesen is felemelő abban, hogy a Népszabadságban megjelent utolsó nagy cikke, 1974. március 23-án a „Változatlan politikával” címet viselte. Jelezte — a Központi Bizottság ülését követően —, hogy a párt továbbfolytatja az 1957 óta bevált politikáját, melynek kezdeményező szellemű, rendíthetetlen, cselekvő képviselője volt.

Három évtized telt el az utolsó és egy másik, a felszabadulás napjaiban született cikke között. Ebben ezt írta: „Szabadságunk csak annyit ér, amennyit közvetlenül megvalósítunk belőle a dolgozók javára... Nincs megállás, nincs pihenés egy pillanatra sem...” S a már említett Népszabadság-beli cikkből: „Amit tennünk kell, végezzük becsülettel, amit elérünk, valamennyiünk érdekeit és az utánunk következő nemzedék javát szolgálja.”

E nemzedék előtt példaképként áll Komócsin Zoltán alakja. Kommunista s egyben szenvedélyes, igaz hazafi volt. A közösséget szolgáló, tartalmas életre int a neve.